

El pensament fermat de Joan Sales

Mercè Ibarz

La boca, les orelles, els ulls i el nas, enormes; / enfosades les galtes, fugitiu el mentó. / La silueta dubta entre tigre i moltó; / la Natura el té al nombre dels seus fills més deformes.

Pinteu això d'un groc de sofre, antic color de l'horror, i vestiu-me'l com un Llätzer de Tormes amb robes malgirbades i d'impossibles formes; doneu-li aquella veu fosca del vell Caró.

Es la mòmia vivent, l'horripilant fantasma, el pare dels terrors glaçats i de l'espasme, nascut sota el senyal fatídic de Saturn.

Quan no el veun adopta les més absurdes poses i sota el seu esguard de gran ocell nocturn com colpides d'un mal sobtat moren les roses.

(febrer del 1936)

Joan Sales (seixanta-vuit anys, poeta per atzar i novel·lista-editor per necessitat, catòlic convers i catalanista d'arrel) es definia així als seus vint-i-quatre anys, en una carta que més tard seria l'inici d'una activa correspondència amb la noia a la qual va adreçada la descripció i, a través d'ella, amb el poeta Màrius Torres. Sales, conegut en el món literari català com a autor d'una de les més importants novel·les de la postguerra *Incerta glòria* i, sobretot, com a editor de Mercè Rodoreda i Llorenç Villalonga, recull en aquest sonet tot allò que conforma el seu tarannà i que, quan se'l tractava i s'hi conversava, es feia evident que havia quedat mig ensorrat en la seva trajectòria vital: intel·lectual lúdic «desenganyat» del marxisme i de l'experiència incompletament catalanista de la República, la guerra –«havia d'haver estat de caràcter nacional i fou per desgràcia una guerra civil entre catalans. Ens vam trobar, diu, repetint una de les seves frases predilectes, entre dues mentides, la del roig i la del negre»– el féu esdevenir «crispadament catòlic», en paraules de Joan Fuster. I, com si el sentiment de culpa s'hagués aguditzat –l'exili, naturalment, hi va contribuir–, Joan Sales deixà de versificar i les seves «bogeries de joventut» van anar a parar a una novel·la –l'única que ha escrit–, on han estat exorcisades i conjurades a través del joc dialèctic dels personatges i d'una concepció ideològica global de la narració. Finalment, la redempció ha vingut a través de la dedicació exclusiva a les tasques d'edició en el Club dels Novel·listes, car com recentment afirmava a l'«*Avui*», «la literatura per a mi no té sentit si no és en funció de Catalunya».

Els simbolistes francesos, i especialment Baudelaire, surten en la poesia de Sales –recollides en un únic llibre,

«Viatge d'un moribund» (1954), inclòs dins les *Cartes a Màrius Torres*– i travessen la seva novel·la. Però el sonet de més amunt no està incorporat al «Viatge...» i la seva subtil ironia, que lliga amb les millors pàgines d'*Incerta glòria*, ressegueix un per un els trets d'aquella seva joventut: la Natura, la cultura (el Llätzer de Tormes), la tradició a partir de la mitologia greco-romana (Caró o Caront hi representava el barquer que transporta els morts a l'infern «entès no pas com a lloc de càstig sinó, simplement, com l'imperi dels morts», precisa Joan Sales), l'espiritisme i l'astrologia (fantasmes i Saturn), l'amor i les dones (l'ocell nocturn i les roses).

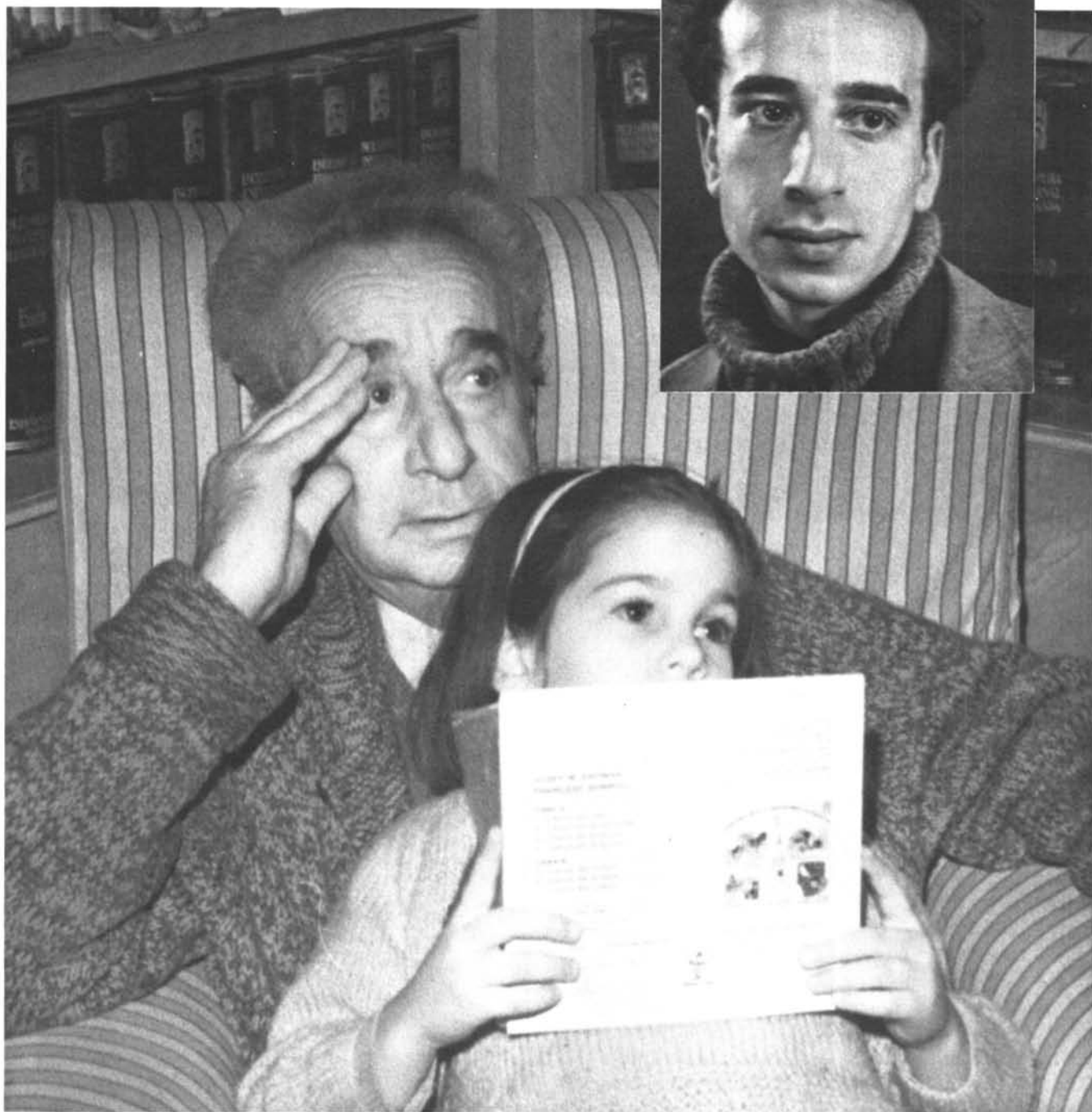
A *Incerta glòria*, reflex del gran daltabaix intern i extern, els símbols són uns altres: Déu en lloc de Natura, ideologia (el catolicisme arrauxat i moralitzant dels qui també foren vençuts pel general Franco) en comptes de cultura –el Llätzer pel Llätzer de Tormes– i tres mites cristians: Dimas, el primer sant del ram, el lladre que de la creu estant bescanvià Caró per Jesucrist, a qui demanà el tingués present quan ressuscités i se l'endugués a la glòria, no pas a l'imperi dels morts; Filomena, una Santa inexistent, com va haver de reconèixer segles després la jerarquia eclesiàstica (aquest mateix mite és utilitzat per Leonardo Sciascia en una aguda narració sobre la «fi» de l'estatisme soviètic) i Maria Magdalena, la puta penedida i ploràmiques. L'obscur i el macabre, obsessió que traspua *Incerta glòria*. Per a un laic, l'amor i la mort.

És, li dic, com si la religiositat adoptada fos cultural, com si en l'intent d'explicar-se el passat, ell hagués decidit fer-se a Jesucrist. La religió és així un comodí per a evitar el desembocament del pensament. «Per què diu desembocament?», respon en Sales amb els ulls encuriosits, «jo li'n diria desbocament». «La religió evita el desbocament del pensament», sentència. Fem una estoneta de metafísica, barata en el meu cas i gens proselitista en el seu, fins a tornar al Born, la literatura.

–Vostè feia versos com qui camina, quasi per instint ancestral. Els seus amics recorden la facilitat en l'ús del llenguatge i del domini de les formes, per què la va abandonar, la poesia?.

–Bé, més aviat ella em va abandonar a mi. La poesia –evidentment, la lírica– és una cosa molt gran; per tant, quan notes que se'n va la inspiració (paraula que ara no s'usa gaire, però que és la millor que tenim per explicar-ho), més val no insistir. Com diu un poeta francès del segle

Joan Sales en una fotografia recent. A la dreta, el mateix Sales l'any 1912 quan tenia 18 anys.

XVI, Joachim du Bellay, «et les muses de moi comme étrangères fuient» (riu, sorneguer). No soc pas freudià, però em sembla que la poesia està relacionada amb la sexualitat. Si s'hi fixa, veurà que hi ha músics i poetes precoços, però no pas novel·listes. Em va interessar molt el cas de la Sagan, que a divuit anys publicà *Bonjour, tristesse*; però ara la seva obra cau dels dits. Un altre aspecte del mateix: les dones no són en general bones poetesses i sí excepcionals novel·listes. Les millors novel·les catalans d'aquest segle són *Solitud* i *La plaça del Diamant*, de dues dones. I és que realment em sembla, encara que no sabria explicar-ho, que hi ha una relació entre sexualitat i poesia. Digui'm una gran poetessa... Potser l'únic exemple és Safo, i ja veu quin exemple era també de sexualitat...

—D'Incerta glòria primer i després de les Cartes a Màrius Torres més aviat sembla desprendre's que vostè mateix s'ha negat, a partir d'un cert moment, a fer poesia.

—M'he negat i em nego, per les raons que li deia: la versificació seria correcta, el llenguatge també, però hi faltaria aquell alè que és l'essència de la poesia lírica. Miri, tenim el cas de Carles Riba, una persona honestíssima i un català exemplar, a més d'un intel·lectual rigorós; va escriure coses molt bones de jove, com el *Primer llibre d'estances*, però va cometre l'error d'insistir quan les muses el van abandonar: va fer aleshores una poesia cerebral, que no fa ni fred ni calor. Ni el seu bagatge cultural ni el seu rigor intel·lectual li ho podien compensar.

—Als trenta-cinc anys, i en tornar de l'exili a Haití i

Mèxic (1948), vostè comença a escriure Incerta glòria, la qual no es publicà íntegra fins al 69. Quina mena de problemes va tenir?

—Em vaig proposar de fer un testimoni verídic del que hi havia viscut, contra la mentida del negre —els falangistes— i també la del roig —els falangistes primer i els comunistes després—, i això m'ha fet rebre més patacades dels vençuts que del vencedors... L'any 56, el règim franquista la va rebutjar al·legant immoralisme religiós (ja ho veu, jo!) i vaig recórrer al bisbat de Barcelona, on em van donar el «nihil obstat»; així va aparèixer la primera edició, per bé que no pas sencera. Sencera la vaig veure publicada per primer cop l'any 62, però en francès. Al 68, el premi que atorgava el senyor Lara a novel·les catalanes per ser traduïdes al castellà, fou concedit a *Incerta glòria* i aquest va ser l'artilugi perquè jo mateix —aleshores ja feia temps que portava el Club dels Novel·listes— me l'edités sencera, l'any següent i sense dir res, en la llengua original. Naturalment, l'objecció més important dels franquistes havia estat sempre que jo era un autor de la banda dels «rojos» i que, a més, feia novel·la en català en una època en què a penes se'n deixava editar només poesia. Pensi que el truc del «nihil obstat» el vaig haver d'emprar fins i tot per a la publicació de novel·les com *El Crist de nou crucificat* i *Els germans Karamàzov*...

—*De «roig», vostè ho havia estat, no? Als quinze anys, durant la dictadura de Primo de Rivera, fou empresonat tres mesos; als disset, es féu membre del Partit Comunista*

Joan Sales amb el lingüista Joan Coromines, amb el qual tenia una gran amistat.

Català i a començaments de la guerra escriu en una carta que «el marxisme és tan pedant que temps a venir només en seran els «catedráticos por oposición». Una evolució molt apressada, oi?

—No, ¿per què ho diu, això?. L'experiència és l'únic que fa avançar l'enteniment; la intel·ligència la tenim des que naixem. Jo vaig ser jove en una època plena d'esdeveniments, en els quals vaig participar; és natural, doncs, que el meu enteniment evolucionés més de pressa. Dels tres mesos que vaig passar a la presó durant aquella dictadura, recordo sobretot l'argot dels lladres i cocainòmans amb qui vaig conèixer: un català riquíssim; ja sé que per als joves com a vostè, ara, és difícil d'imaginar, però quan jo era jove, Catalunya era catalana. Pels carrers només senties parlar català i, si senties castellà, era el d'un foraster passavolant o el de la bòfia.

Del comunisme, no en puc dir cap mal, ja que en el PCC —català, que si no ho hagués estat, jo no hi hauria pas entrat—, hi vaig conèixer la meua dona. Vaig ser comunista durant tres anys i ho vaig deixar quan el partit, a través d'en Maurín, va anar perdent el seu caràcter català; a més, el marxisme aviat em va començar a semblar una filosofia de mires molt curtes, no m'explicava allò que jo volia saber, qui som i on anem, respostes per a les quals no serveixen de res les explicacions basades en causes econòmiques. D'altra banda, del partit em molestava molt l'ortodòxia extremada. I no pas en qüestions ideològiques,

que nosaltres no posàvem en dubte per la senzilla raó que quasi ningú no llegia ni Marx ni el seu mestre Hegel. Eren altres coses: un grup del PCC, juntament amb gent de l'Esquerra Republicana, ens reuníem a casa d'en Lluís Companys i practicàvem —o ens ho semblava— l'esperitisme. El partit ens va cridar l'atenció i ens ho va prohibir.

—*De la seva novel·la em va interessar el tractament dels personatges femenins —«totes les dones porten un estatut d'autonomia al cap», diu en Soterias, la criatura més atractiva al meu entendre d'Incerta glòria i em va sorprendre que l'únic moment en què es respira un alè eròtic descriu una escena entre un nen i una nena de dotze anys.*

—I ara! No hi havia pensat mai més en aquesta escena. Però, efectivament, és l'única... Potser perquè l'eroticisme només l'he tractat de dues maneres, o menyspreablement o sublimadament. Em vaig casar a divuit anys i, de fet, es pot dir que no em recordo de quan era solter. Crec amb Baudelaire que «sort n'hi ha, que és un sacrament». L'amor fora del matrimoni acaba sempre malament —assegura, molt seriós. Això li semblarà reaccionari i, sens dubte, ho és —diu, esclafint el riure. D'altra banda, jo no sé com són les dones d'*Incerta glòria*, però totes —com la resta dels personatges— estan inspirades en les que he conegut. Sempre m'he avingut molt amb les dones, les considero una presència molt més intel·ligent que la dels homes. És

difícil dir el per què; per a mi ha estat una constatació sempre.

—*Vostè ha dit en més d'una ocasió que Incerta glòria són en realitat quatre novel·les. La quarta, acabada l'any 69, pelesa més el seu canvi vital que no pas el dels seus personatges i representa un salt bruscat respecte de les parts anteriors. N'està content, del conjunt?*

—Jo, sí; però els crítics, no. La quarta part, la de la postguerra, és la que a mi m'agrada més, potser perquè és la més dostoiévskiana. De jove llegia Stendhal amb fervor, me'l sabia tot; després amb els anys, dins del camp de la novel·la he mantingut la meua passió per Cervantes i he afegit la identificació amb Dostoievski. Així i tot, de vegades penso que hauria d'haver acabat *Incerta glòria* amb la guerra, fent-la respondre més al títol, que és tret d'un vers de Shakespeare —«la incerta glòria d'un dia d'abril»—, en record d'aquella proclamació de la República catalana, el dia més feliç de la meua vida. Sí, potser sí que la part de la postguerra s'hauria d'haver publicat més tard i com a no-

vel·la independent. Fins i tot tenia pensat un títol, «El vent de la nit». Però ja sóc vell i ja està bé així.

El Sales editor

Si busqueu a enciclopèdies literàries, el nom de Joan Sales el trobareu relacionat amb dues obvietats, una necessària –editor/escriptor– i l'altra fútil –catòlic. Durant setmanes vaig comptar bigues pensant per quines raons una novel·la com *Incerta glòria* havia d'estar definida únicament com a «religiosa». La conversa amb el mateix Sales em va desvetllar el misteri: ell exerceix públicament d'editor catòlic que està en contra de les immoralitats.

–Els criteris del Club dels Novel·listes –diu– sempre han estat els mateixos: viure del públic, és a dir, fer novel·les

editi poesia, és que des del principi ens vam proposar editar novel·la perquè precisament els franquistes ho volien impedir i perquè és l'única manera de fer una literatura contemporània nacional. Sempre he tingut clar que la literatura catalana com la mateixa llengua, no pot ser una literatura regional. A més, i responent a la segona part de la seva pregunta, en novel·la hi ha una tradició que hi permet el fàcil accés de la llengua parlada. No és aquest el cas de la poesia, molt afectada en aquest sentit per la trigança històrica de la normalització feta per Fabra. Trigança que va impedir en el seu moment l'existència d'una poesia romàntica ben feta (en aquesta poesia és imprescindible el llenguatge natural, el retòric la malmet) i aquesta absència ha condicionat molt, juntament amb la guerra, la poesia catalana posterior. Particularment, no he escrit mai, ni en poesia ni en novel·la, res que no pogués dir de paraula.

–En conjunt, el Club només edita novel·les literàriament de tall clàssic. Aquest deu ser un altre criteri editorial, oi?

–Si ho vol dir així. He rebutjat totes les novel·les que eren difícils de llegir o fetes pensant en especialistes de literatura. El públic vol novel·les que li contini una història, amb un principi i un final. Novel·les que es facin llegir. El Club es malfia, d'altra banda, d'una mania que des de l'antiguitat està tipificada com a grafomania, el vici d'escriure a raig fet.

La seva conversa esdevé debat sense transició. «No em faci dir noms», demana, «no veu que a Catalunya hem de continuar estant tots units, per tot això que passa?» El debat literari esdevé aleshores polític, fins acabar la jornada la-

Joan Sales amb la seva esposa Núria Folch i la seva filla Núria a Haití, els anys d'exili.

que siguin llegides de forma i manera que elles mateixes es paguin el que costa publicar-les i donin alguns diners als autors, sense haver de recórrer ni als premis –rifes literàries, en realitat–, ni als mecenes –que a Catalunya no n'han faltat mai, però que falsegen la literatura quan en són massa. Els resultats, clars: *La plaça del Diamant* és la novel·la més venuda i traduïda de la literatura catalana, i ho és perquè el públic es va adonar de seguida del seu valor. L'altre criteri del Club fa referència a qüestions morals; no he acceptat mai una novel·la que faci, per exemple, una apologia de l'homosexualitat...

–No em negarà que certs trets homosexuals estan presents en l'obra de Llorenç Villalonga, que vostè va donar a conèixer al Principat...

–Bé, Villalonga diu i no diu, la seva prosa és elegant... i, a més, Villalonga era metge, psiquiatre, sabia que aquestes coses existeixen, això no ho podem pas negar. Una cosa és al·ludir-hi, i una altra fer-ne l'apologia.

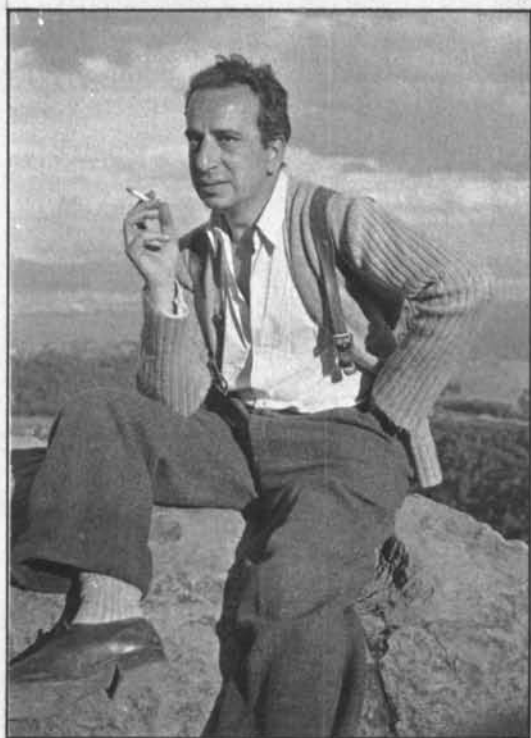
–Les Cartes a Màrius Torres mostren el seu coneixement de la poesia catalana i palesen sobretot la seva atenció preferent pels problemes que planteja la relació entre la llengua escrita i la parlada. ¿Per què no edita poesia?

–No oblidí que sí ho he fet. Vaig editar la poesia de Màrius Torres, per a mi, juntament amb Salvat Papasseit, el més gran poeta català d'aquest segle. Aquell va ser el darrer acte de mecenatge d'en Cambó. No és que jo no

boral de Joan Sales a l'Oficina de Català de la Generalitat, on fa de cap de correcció en el mateix departament en què treballava durant la República. Enfilem carrer del Bisbe amunt i, a tocar la Catedral, li demano si va estudiar aquelles «cinc ciències indispensables per anar pel món» que volia aprendre el març del 37, quan des del front de Xàtiva escrivia a Màrius Torres. «Recordi-me-les», diu estranyat i deturant el pas. «Alquímia, mística, astrologia, heràldica i cabalística», lleigeixo de viva veu. «No gaire, no...», fa en Sales, reprenent la marxa. Tornem a parlar de la guerra.

Cloenda i Història d'una conversa

Vaig escriure aquesta entrevista amb Joan Sales fa ara tres anys. Núria Folch, la seva dona, em va acceptar a la bella casa que el matrimoni va fer bastir en tornar de l'exili en un dels turns de Nostra Senyora del Coll, em va donar de dinar i em va proporcionar algunes de les seves preciadíssimes fotografies. Mentrestant, el senyor Sales llegia el treball, s'estranyava que la seva obra escrita m'hagués pogut

APUNT BIOGRÀFIC DE JOAN SALES

Joan Sales i Vallès va néixer a Barcelona el 1912 i a Barcelona va morir la matinada del 12 de novembre de 1983, víctima d'un càncer crescut apressadament sobre un enfisema pulmonar que covava des de 1978. Abans de llicenciar-se en dret, Sales havia participat en la creació del Partit Comunista Català que Jordi Arquer va formar el 1928 al marge de la Federació Comunista Catalano-Balear. Quan el 1930 el PCC s'uneix novament a la Federació, sota l'impuls de Joaquim Maurín, per a formar el Bloc Obrer i Camperol, Joan Sales i Núria Folch l'abandonen per divergències ideològiques i, sobretot, nacionalistes.

La guerra va acabar quan Joan Sales tenia el grau de comandant de l'exèrcit republicà. La família Sales s'exilià primer a Haití i després a Mèxic, on Joan va impulsar amb Ferran de Pol i d'altres els *Quaderns de l'exili* que ara han estat reeditats per Estudis Nacionalistes. Un avis per als caminants: Joan Sales no va deixar mai de creure que Catalunya no té sentit sense un exèrcit propi i que l'esperança s'ha de buscar i trobar en els Països de Llengua Catalana.

A Mèxic va començar la seva tasca editora, publicant, amb estudis i anotacions, *L'Atlàntida*, *Canigó*, *La nacionalitat catalana* i la primera edició de les *Poesies* de Màrius Torres (1947). Els Sales tornen a Barcelona el 1948, i en Joan té clar que es dedicarà només a l'edició. El 1955 Xavier Benguerel finançà el Club Editor, i Sales s'encarregà de les col·leccions El Club dels Novel·listes i El Pi de les Tres Branques, que al cap de poc temps, quan l'editorial ja era seva, donaren a conèixer novel·listes de la talla de Mercè Rodoreda i Llorenç Villalonga la primera, i obres de la categoria de les *Converses d'un filòleg* de Joan Coromines i les *Cartes a Màrius Torres* del mateix Joan Sales la segona col·lecció. Com a escriptor, Joan Sales només es permet l'edició d'*Incerta glòria*, ja que l'únic llibre de poemes que ha subsistit la implacable autocrítica del seu autor, *Viatge d'un moribund*, és inclòs dins del volum de correspondència amb Màrius Torres. Després es va permetre un altre luxe, i potser per als seus néts, fills de la historiadora Núria Sales, va publicar *Tirant lo Blanc a Grècia* (Els seus amics vells en recorden un altre, el *Tirant lo Blanc eròtic* que la fúria redemptora de Joan Sales va donar al foc fa ara ja molts anys). Com a tècnic assessor va intervenir en l'edició d'obres històriques, com la *Història dels catalans* que va dirigir Ferran Soldevila.

arribar a interessar tant i, quasi demanant perdó, m'advertia que no podia evitar fer de corrector literari i que la frase «enfilem carrer del Bisbe Irurita» era més bona frase si deia «enfilem carrer del Bisbe amunt».

L'entrevista estava pensada per a una revista literària que uns quants lletraferits sortits de la facultat de Ciències de la Informació de Bellaterra volíem fer. Ja se sap que mai no hi ha diners, i quan aquest treball es va començar a concretar, era ja per a ser publicat en el suplement literari que, a proposta redaccional de col·laboració, havien ideat Joan Manuel Tresserras, Francesc Espinet i Ramon Barnils per al «Brusi» d'aquells fugaços mesos d'autogestió radical. El «Diario de Barcelona» tenia urgències més immediates, i el suplement no es va fer sinó que va ser substituït per una idea menys exigent. Una magnífica portada de Miquel Mas sobre James Joyce decora ara una habitació familiar.

El grup de lletraferits es va dissoldre i l'entrevista amb Joan Sales va iniciar una estada al purgatori dels calaixos particulars. Farà prop d'un any, la vaig portar a «Serra d'Or» perquè m'havia adonat que la modèstia i la comprensió de l'escriptor en aquest afer no podia servir d'excusa. No tinc cap explicació per al silenci de la revista de l'Abadia, recordo només que quan, dues setmanes abans de morir, vaig tornar a la casa del Carmel, en Sales no semblava gens estranyat. Finalment, el periple acaba a «L'Avenc», on va anar a parar l'entrevista quan jo no sabia ni tant sols remotament que Joan Sales pogués desaparèixer amb tanta pressa.

Des del 1980 ençà han passat moltes coses. Joan Sales es va jubilar de l'Oficina de Català de la Generalitat en complir els 70 anys, el 1982. Aquest mateix any passat va tenir dues grans alegries, per bé que ell només en destacava una: es van reeditar els *Quaderns de l'exili*, i ho va fer un grup de joves catalanistes que, estic segura, van donar saba nova als últims anys del pare literari de Juli Soteras. L'altra alegria, de la que Sales es dolia perquè forma part d'una col·lecció «mal relligada i pitjor presentada», va ser l'edició dins de la MOLC d'*Incerta glòria*.

Mentrestant, l'editorial del matrimoni Sales s'havia de replantejar de grat o per força, no ja el seu futur, sinó simplement el seu present. La democràcia ens ha tornat la Generalitat, i ha aguditzat en matèria d'edició les contradiccions del lliure mercat: no queda ja espai per a les editorials de la resistència, i el conseller Max Cahner va tornar a veure la fossa sota els seus peus quan en ser nomenat al càrrec va llençar la proposta de fer una col·lecció de butxaca, des de la primera institució catalana, que aplegués aportacions de les diferents editorials amb què comptava, aleshores encara, el país. Això no es pot fer, van clamar veus insolents, i Max Cahner va recordar novament el fatidic any 1968 en què se li va escapar de les mans el projecte que havia arrodonat amb el nom d'Edicions 62. Això no es pot fer, deien les veus, perquè la Generalitat no es pot convertir en editora nacional. Pel que sembla, sí que la pot fer, la conversió, qualsevol altra editora privada: cal només que controlï el mercat, això és, les subvencions de la Generalitat, la xarxa de material escolar i de biblioteques, i la publicitat que paguen les entitats d'estalvis.

El Club dels Novel·listes, doncs, fa el que pot, i no pot fer gaire res més que reeditar Mercè Rodoreda, Llorenç Villalonga i, perquè era la nineta dels ulls de Sales, la novel·la de Nikos Kazantzakis. En l'oblit comença a quedar una de les millors col·leccions de novel·la en llengua àgil i flexible, en què sobresurt la gran participació de dones es-

criptores que, quan els Sales es van començar a fer grans i a tenir menys empenya editora, han deixat de publicar: Aurora Bertrana, Ramona Via, Maria dels Àngels Vayreda, Mercè Linyan, Rosa Maria Arquimbau, Núria Mínguez, Maria Dolors Corteny i Laura Massip.

Una novel·la inèdita

Núria Folch ho afirma amb contundència: «No emboliqueu les coses, en Joan mai no hauria acceptat la protecció oficial. El Club no ha gaudit aquests últims anys ni tan sols de l'ajut que suposa la compra per part de la Generalitat d'un nombre d'exemplars de noves edicions... Només hem fet reedicions. Per a Joan Sales, la protecció oficial equival a dictadura de crítics i de capelletes. Jo penso el mateix, i en aquesta línia continuarà la trajectòria del Club, que si en els últims temps estava una mica aturat era a causa de l'enfisema pulmonar que des de feia cinc anys havia anat robant combativitat al meu home».

Entre els papers del Club dels Novel·listes, Núria Folch ha trobat una novel·la inèdita de Joan Sales, sembla que inacabada, que serà editada per la Festa del Llibre d'enguany. Una altra intenció de l'editora és reunir l'abundosa correspondència de Joan Sales amb Pompeu Fabra, Joan Coromines i els diferents i importants autors del Club. «La novel·la», diu la senyora Sales, «l'editaré aviat. No té res a veure amb la guerra, són records d'infància i de l'exili. L'edició de la correspondència sí que va per molt més

llarg, és molta feina i, també un consol per a mi».

La darrera vegada que vaig parlar amb els Sales vaig tornar a somriure davant l'especial parella que formaven. És ell qui tenia fama d'abrandat, mal geni i poca-raó quan es tractava de defensar les seves conviccions, però és que necessitava tota la seva energia per estar a l'alçada del rigor lògic de Núria Folch, polemista de mirada fulgurant. Si us plau, vaig demanar ja sense manies, i cridant tant com ho feien entre ells, podríeu explicar-me com va anar això de la vostra conversió al catolicisme? Núria va ser la primera a respondre: «Ell no s'ha convertit, hi ha tornat. Jo sí, ja que provenia d'una família lliurepensadora i no havia estat educada en la religió. M'havia criat segons l'educació francesa, que després vaig comprovar es basava en el respecte nul als fets històrics quan aquests tenen relació amb la religió. A la universitat, vaig perdre tots els moments ideològics que m'impedié entendre el catolicisme. No era encara catòlica: em vaig convertir durant i després de la guerra, per veure tants i tants cossos morts i comprovar que només un partit, la Unió Democràtica, havia sortit net de sang».

Joan Sales, «crispadament catòlic», va tornar de l'exili havent cremat la seva obra anterior, de la qual només va deixar uns quants poemes. La seva projecció com a literari tot just comença ara que s'ha mort. Voldrà Núria Folch de Sales recuperar per a tots nosaltres el Joan dels anys jove-níssims, quan encara potser ni la coneixia, i dels anys joves de la pre-guerra, quan les muses de la poesia encara no havien «abandonat» aquell home d'«esguard de gran ocell nocturn» sota el qual «com colpides d'un mal sobtat moren les roses?»

CENTRE DE LECTURA REUS 1859

BASES DEL II PREMI ANTONI PEDROL I RIUS

El Centre de Lectura de Reus convoca el segon premi d'investigació Antoni Pedrol i Rius dotat amb 100.000 pessetes per aquest il·lustre juriconsult reusenc, soci d'honor de l'entitat. El premi es regirà d'acord amb les següents bases:

- 1.ª Els originals hauran de ser inèdits i escrits en català.
- 2.ª Els treballs podran tractar de qualsevol aspecte històric, tant d'investigació estricta com de memòria personal, que faci referència a Reus i a la seva comarca.
- 3.ª Cal trametre tres exemplars mecanografiats al Centre de Lectura abans del dia 23 d'abril de 1984. Un dels tres exemplars restarà dipositat al Centre de Lectura.
- 4.ª Els treballs hauran de tenir una extensió mínima de 50 folis i màxima de 100. Podran anar acompanyats de gràfics o il·lustracions.
- 5.ª L'import del premi es considerarà equivalent als drets d'autor de la primera edició que durà a terme les Edicions del Centre de Lectura de Reus.
- 6.ª El veredict del jurat serà inapel·lable. El jurat, sota la presidència honorària del Sr. Pedrol Rius, serà designat pel Centre de Lectura d'acord amb els temes dels treballs presentats.
- 7.ª El veredict es farà públic durant les festes de Sant Pere.